

PREMIUM

Portrét dámy s Picassem. Nicole Stava a její let světem umění

Autor

Filip Saiver

PREMIUM

BYZNYS

ZÁŘÍ

8. září 2021

Štáva, čti Stava. Žena tohoto příjmení se divila, že o ní chce někdo psát. Ano, šlo by v čísle o investicích pominout někdejší nejmladší šéfku prestižní aukční síně Christie's pro střední Evropu. Šlo by pominout majitelku bechyňského panství, jež se posléze v byznysu s uměním osamostatnila a má v oboru velký kredit. To vše by pominout šlo. Ale byla by to hloupost.

S investováním obecně, a tedy i s investováním do umění, se to má jako s plaváním v Lužnici, jež se v podmanivém výjevu vine pod bechyňským zámkem a její klidný tok tam v jednu chvíli dramaticky zlomí splav.

„Záleží na tom, zda plavete proti proudu, nebo s proudem,“ říká Nicole Stava v kuchyni v soukromých prostorách někdejšího šlechtického sídla, které nyní patří její rodině. Její okno rámuje popsanou scénu s řekou do obrazu, jenž by patrně mohl být olejomalbou ve stylu romantismu, případně, když se nad vodou povaluje mlha, impresionistickým dílem.

S proudem, nebo proti proudu? Obojí má své. Nechat se unášet znamená menší námahu a sázku na jistotu, vydat se opačným směrem stojí znatelně víc úsilí, riziko neúspěchu je o poznání větší, zároveň je tu ale naděje na lepší profit. Nelze přitom říct, že jeden způsob je lepší než druhý; závisí na povaze konkrétního člověka, na jeho schopnostech a kuráži. V každém případě musí dotyčný umět plavat.

A neumí-li, není prozřetelné vrhnout se do vody bez dozoru instruktora. Nebo instruktorky: ženy, jejíž výrazný smích zní kuchyní na bechyňském zámku.

Nicole Stava je nejen v Česku velmi uznávanou a vyhledávanou konzultantkou na trhu s uměním, jež spolupracuje s nejprestižnějšími aukčními domy Christie's či Sotheby's. A tvrdí, že investice do umění se prakticky vždy vyplatí. Ať už plavete po proudu, či proti.

Pod ostrohem, na němž se zámek v Bechyni impozantně tyčí do kraje, neprotéká jen Lužnice: vlévá se tam do ní říčka Smutná, jejíž název tvoří ostrý kontrast s veselím (nad Lužnicí), které z energické ženy tryská. Tedy ne vždy.

Tvrdit, že Stava nikdy nezváží, by bylo velmi zavádějící, takto vykreslený portrét by byl falzem. V dlouhých pasážích, při nichž hovoří o odpovědnosti, již automaticky přináší obchod s uměním, péče o cenné sbírky, ale i starost o zaměstnance panství, jehož je spolumajitelkou, ovládne její tvář maximálně soustředěný výraz, a někdy se dokonce odmlčí, jak hledá vhodná slova, přesné formulace. Je koncentrovaná a seriózní, naprosto věrohodná. Věrohodný, upřímný a osvěžující je však i její smích, kterým svou vážnou polohu, pro byznys takřka nezbytně nutnou, vyvažuje.

Tenhle smích naplnil i Vokův svatební sál, reprezentativní místnost s kazetovým stropem a nástěnnými freskami, a na decibelech mu ještě přidávala z rozlehlosti sálu plynoucí akustika. To vše se stalo během krátké exkurze, při níž se paní Nicole zhostila role průvodkyně: v rámci prohlídky upozornila na několik Škrétoých obrazů, později se rozhovořila o rodinné sbírce umění zahrnující díla starých mistrů i moderny, včetně es jako Picasso, Miró, Le Corbusier nebo Klee. „Mou výhodou je, že jsem první u zdroje, takže když přijdu k něčemu, co se mi líbí, stane se, že si to nechám a nepustím dál,“ přiznává Nicole Stava s tím, že sbírka moderního umění se převážně nachází ve švýcarském Bernu.

Země pod Alpami je rodnou zemí zámecké paní nad Lužnicí. Nicole Stava je dcerou Josefa Šťávy, který na přání své matky prchl v osmnácti z tehdejšího Československa poté, co do něj vjely v osmašedesátém „spřátelené“ tanky. V nové vlasti posléze založil farmaceutickou společnost Diag Human, jejíž název dlouhá léta rezonuje tuzemskem: mediálně sledovaný a komplikovaný spor mezi Diag Human a Českou republikou se neukončeně vleče od roku 1996, ve hře je mnoho miliard, ale v této hře není dcera Josefa Šťávy nikterak zainteresována, logicky k ní tak nemá a ani nechce mít žádný komentář.

Nicole Stava se v Česku ocitla ve čtrnácti a dělalo jí problém slyšet na příjmení Šťávová, nadosmrti už bude frau Stava, tak ji zná i svět umění.

Ten má k jinému počínu svého otce: „Už v 70. letech minulého století se táta seznámil s Alfonsem Paarem, potomkem šlechtického rodu, kterému Bechyně před poválečným znárodněním patřila. Když přišly restituce, otec získal společně s Alfonsem Paarem Bechyni zpět, majetek byl vložen do společné firmy, z níž byl Alfons Paar postupně vyplácen, až byl zámek a celé panství o rozloze pět tisíc hektarů vlastnictvím naší rodiny. Přesunuli jsme se se sestrou a otcem sem a hospodaříme zde, naším hlavním byznysem jsou lesy a dřevařství.“

O lesy se stará především sestra. Nicole Stava se v Česku ocitla ve čtrnácti a dělalo jí problém slyšet na příjmení Šťávová, nadosmrti už bude frau Stava, tak ji zná i svět umění. Tento svět rozvíjí i v Bechyni, kde pečuje o provoz

zámku, v jehož parku jsou skulptury Davida Černého včetně proslulého chodícího trabantu a vztyčeného prostředníčku mířícího svého času coby nedvojznačný vzkaz na Pražský hrad z pontonu na Vltavě.

Stava pečuje též o hotely, které do majetku rodiny patří, zajišťuje konference, společenské akce a podobně. „Nedávno tu měla kongres Česká golfová federace, protože zde máme i golfové hřiště. Několik let jsem lidi z federace otravovala, aby přijeli právě k nám, tak to nakonec udělali, asi proto, aby ode mě měli konečně pokoj,“ líčí s nadsázkou.

Trvalo ovšem, než se Nicole Stava v současné pozici ocitla. Než začala spravovat jihočeskému sídlu, které teprve její rodina – historicky poprvé od vzniku hradiště v 9. století – zpřístupnila v roce 1998 veřejnosti a do jehož rekonstrukce vložila přes 200 milionů korun. Než se natrvalo ocitla v sídle, jež v dávných staletích patřilo českým králům, vrhla se Stava nejprve do vlastního královského příběhu. Nebo alespoň do knížecího, poněvadž s knížetem její příběh nezanedbatelně souvisí.

Po proudu, nebo proti? Burlaků na Volze se nikdo neptal. Nelidskou dřinu carských nevolníků, kteří přetahovali lodě proti toku ruské řeky, zachytil na svém nejznámějším obraze slavný malíř Ilja Repin. Od Volhy k Vltavě, na pražský Smíchov: tam Stava pozvala experta do bytu staré paní a odborník při pohledu na zarámované dílo nad její válendou otevřel úžasem ústa. Ano, visel tam Repin. Nikoli samozřejmě Burlaci na Volze, ale i tak: „Obraz se

prodal zhruba za 500 tisíc liber, a to v době, kdy se jedna libra rovnala čtyřiceti korunám,“ vybavuje si Stava.

Další klientka se nedala odbýt v přesvědčení, že má originál fotografie Franze Kafky. Řečeno s Kafkou, byl to vskutku náročný proces, ale přesvědčení bylo prověřeno jako pravdivé a: „Fotka byla vydražena za nějakých sedmdesát tisíc liber a paní za utržené peníze nechala opravit křížovou cestu na Šumavě.“

Velké příběhy prožívala Nicole Stava ve vedoucí pozici u Christie's. Příběhy mající přímý vliv na byznys, poněvadž cenu za umělecké dílo spoluurčuje právě příběh, který je s ním provázán pevněji než nešťastní burlaci s lodí. Emoce, které jednotlivé artefakty vzbuzují, dělají trh s uměním vzrušujícím, jedinečným, pokaždé jiným, do jisté míry nepředvídatelným.

Dostala jsem zelenou nabídnout vám pracovní místo v Christie's!

Nepředvídatelný je i příběh dívky, která se ve čtrnácti ocitla v Česku, na střední keramické škole v Bechyni zjistila, že sama nic kreativně tvořit nemůže, že jí k tomu nebyl dán talent, chtěla se proto věnovat teorii, chtěla studovat kunsthistorii, ale maminka jí to s argumentem o fachidiotsví rozmluvila, finální volbou byla politologie.

Během studií si mladá slečna zajde na přednášku pořádanou Christie's, seznámí se tam s šéfovou vídeňské pobočky, od ní dostane za rok pozvánku na kávu do Slavie, sedí tam i Karel Schwarzenberg, dnes její soused na Orlíku, tehdy mimo jiné člen dozorčí rady proslulého aukčního domu. Povídají si, pak

se kníže loučí, mrkne u toho na dámu z Vídně, od ní se Nicole vzápětí dozví, o čem aristokratovo víčko rozhodlo: „Dostala jsem zelenou nabídnout vám pracovní místo v Christie’s!“

Takhle vše začalo, a byť kvůli různým peripetiím ještě nějakou dobu trvalo, než mohla Nicole ohlásit nástup, ve třidvaceti usedla do křesla šéfa pražské kanceláře Christie’s – žádný z regionů nevedla mladší osoba. Spíš než frau byla vzhledem k londýnskému ústředí miss, za rok pod ni kromě Česka spadlo i Slovensko, za další dva celá střední a východní Evropa. Jejím úkolem ve zkratce bylo otevírání nových obchodních příležitostí, vyhledávání klientů, péče a komunikace s nimi, pořádání společenských akcí, večírků a přednášek a tak dál a tak dál. Výsledek Nicole Stava? Šťavnatý: „Když jsem office přebírala, byl zde obrat v desítkách tisíc liber ročně, nakonec to byly miliony.“

Vltavu na rok střídá Dunaj, Lužnice ještě musí počkat, po Praze je tu roční vedení kanceláře ve Vídni. Od Dunaje se Stava přesouvá k Temži, vede svůj region přímo z Londýna, kde současně studuje na King’s College, ale královská kolej pomalu završuje její královskou životní etapu. „V Londýně jsem přestala být svou paní, na mou pozici se tlačilo dalších čtyřicet lidí, stávala jsem se otrokem systému. Došlo mi, že je čas dostát slibu, který jsem dala sestře, že jí jednou pomohu s bechyňským panstvím. Takže jsem řekla sbohem a postavila si vlastní firmu, se kterou jsem v podstatě navázala na to, co jsem dělala pro Christie’s.“

Jde to dobře. Posledních pět let se víc než na aukce Stava soustřeďuje na privátní prodej od klienta ke klientovi a ani covid její byznys nepřibrzdil, ba naopak: lidem v lockdownu nejspíš vadil pohled na holé zdi, což rozhýbalo a zrychlilo trh, stejně jako souběžná reakce galerií pustit se do online prezentací, do digitálních showroomů; i Stava má takový, byť privátní, a vlastní podnikání popisuje takto:

„Chce-li někdo něco koupit nebo prodat, obrátí se na mě, já udělám prezentaci, opatřím certifikát o původu, který je zcela zásadní, doporučím způsob prodeje, tedy zda je výhodnější aukce, nebo soukromá transakce. Doporučím také místo, kde je nejlepší určitou věc prodat, jestli je vhodnější jaro, nebo podzim a podobně. Jestliže někdo prodává přes aukční dům, nechci provizi, tu si rozdělíme právě s tím domem. Pokud někdo kupuje, cestuji s ním ve standardních časech na aukci, zajišťuji mu veškerý servis okolo. Jsem takový galerista bez galerie. Konkurence je sice velká, protože trh s uměním je malý, ale jo, daří se mi, děkuji za optání!“

Je mi líto, ale tohle vážně není Renoir...

Ty tajemné telefonáty pronášené tlumeným hlasem. To rádoby spiklenectví, ten naschvál špatně maskovaný náznak senzace. Ty tajnosnubné náznaky bez vyslovení konkrétního jména. „Víte, raději ne, mohu být odposlouchávaný,“ slyší čas od času Stava v mobilu, „přijedu vám to ukázat osobně.“ „Ne, ne, ušetřete si cestu, nejdřív mi pošlete fotku, podle ní vám řeknu!“ „Kdepak, ani fotku posílat nebudu, nejsem blázen, tohle je velká věc!“ A tak tedy příjezd,

brzda před zámeckou branou, otevření kufru a hlas Nicole Stava: „Je mi líto, ale tohle vážně není Renoir...“

Jistěže vám může nad pohovkou viset Repin, jistěže můžete vlastnit originální fotografii Kafky. O dost pravděpodobnější ale je, že za kavku budete vy.

Zázraky se dějí, jenže proto jsou to zázraky, že přicházejí zřídka

„Když lidi vyvedu z omylu, někdo smířeně pokrčí rameny, někdo se na mě ale osočí, že tomu nerozumím,“ vypravuje Stava. „Každého, kdo si myslí, že má van Gogha, a nedá si to vyvrátit, nasměruji k expertům dělající dobrozdání, prokázání původu, bez něhož je stejně každé umělecké dílo prakticky bezcenné. Zda to na mě takhle zkoušejí i někteří podvodníci vědomě, neumím posoudit, ani to soudit nechci. Nebádám, zda se člověk s domnělým van Goghem jen plete, nebo je to od něj úmysl. Trh s uměním je ale jistým způsobem tak mysteriózní, že samozřejmě přitahuje i podvodníky.“

Obecně však trh s uměním zajímá podle Nicole Stava zejména tři kategorie lidí. Pochopitelně sběratele, dále investory, přičemž ti se – neboť umění vzbuzuje emoce a emoce jsou neovladatelní koně bez opratí – mohou u některého z děl přeměnit ve sběratele, rezignovat na další zhodnocení a ponechat si ho pro sebe. Poslední třídou jsou lidé, kteří si vzácným, a tudíž drahým artefaktem utvrzují vlastní sociální status: chtějí, aby okolí vidělo, že si pořídili Picassa, že na něj mají, je to pro ně další level k autu a hodinkám.

„Tahle kategorie se početně zvětšuje směrem na východ a existuje i tady.

Nedívám se na ni skrz prsty, ale mám své limity. Výjimečný obraz nenabídnu jen tak někomu, nýbrž pouze tomu, u koho mi to dává smysl.“ V tom se práce Nicole Stava liší od aukčních síní, které se řídí jednoduchým pravidlem „vyšší bere“. Ne že by pojetí „à la Bechyně“ bylo nesympatické.

Zásady ženy, která po světě umění provádí sběratele a investory, tedy známe.

Toto průvodcovství se zčásti podobá průvodcovství po zámku v Bechyni, kde veřejné a privátní prostory rodiny odděluje prostý paraván: vede rozličnými „komnatami“, v nichž nejsou jen obrazy, ale též nábytek, hodinky, sošky, starožitnosti i novější věci. Zásady známe, takže teď...